

ILMOITUS

Lähettiläjä: Puheenjohtajisto

Vastaanottaja: Valmistelukunta

Asia: EU:n ulkoinen toiminta

Valmistelukunnan jäsenille toimitetaan ohessa keskusteluasiakirja EU:n ulkoisesta toiminnasta.

Tämä asiakirja ja siinä olevat kysymykset on tarkoitettu pohjaksi valmistelukunnan täysistunnossa 11. ja 12.7.2002 käytävään keskusteluun.

I JOHDANTO

1. Euroopan kansalaisten keskuudessa tunnustetaan laajasti, että Euroopan unionin yhteisellä toiminnalla kansainvälisissä yhteyksissä voidaan saavuttaa etuja. Samaan aikaan arvostellaan kuitenkin sitä, että unionin kansainvälinen vaikutusvalta ei vastaa sitä, mitä siltä voitaisiin kohtuudella odottaa unionin taloudellisen merkityksen, pitkälle edenneen kansainvälisen integraation ja yhteisesti käytettävissä olevien voimavarojen perusteella. Tätä seikkaa korostettiin Laekenin julistuksessa, ja myös monet valmistelukunnan jäsenet ovat tuoneet sen esiin.
2. Tällä asiakirjalla on seuraavat tarkoitukset:
 - Ensiksi esitetään yhteisön/unionin toiminnan nykyiset puitteet ulkosuhteiden alalla. Tässä yhteydessä on tarkasteltava i) kyseisen toiminnan oikeusperustaa (ts. yhteisölle/unionille annettua toimivaltaa), ii) käytettävissä olevia välineitä ja iii) eri toimijoiden vastuualueita. Tässä osassa esitetään muutamia tiettyihin ulkosuhteiden näkökohtiin liittyviä kysymyksiä, joista olisi syytä keskustella.
 - Toiseksi kartoitetaan joitakin yleisempiä aiheita, joista voitaisiin keskustella myös tarkasteltaessa unionin kansainvälistä vaikutusta, sekä ehdotetaan useita aiheita, joiden osalta voitaisiin pohtia, miten unionin maailmanlaajuista roolia voitaisiin kehittää edelleen.

II NYKYINEN TILANNE

3. Ne ulkosuhteiden alan keskeiset politiikat, joilla yhteisölle annettiin tehtäviä (jotka sillä on edelleen) jo sen alkuaikoina, kuuluvat kahden eri otsikon alle: kauppa ja kehitysyhteistyö. Yhteisö on sittemmin saanut vähitellen lisää tärkeitä tehtäviä muilla ulkosuhteiden aloilla. Yhteisön monien eksplisiittisten ulkoisten toimivaltuuksien lisäksi Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on tunnustanut yhteisön implisiittisen ulkoisen toimivallan tapauksissa, joissa perustamissopimuksen mukaisten sisäisten tavoitteiden saavuttamiseksi on tehtävä kansainvälisiä sopimuksia, tai joissa kansainväliset sopimukset vaikuttavat yhteisön sisäiseen lainsäädäntöön.
4. Epävirallinen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan yhteistyö kehittyi alunperin yhteisön rakenteiden ulkopuolella. Vuonna 1993 hyväksytyllä Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella (SEU) perustettiin kuitenkin uusi rakenne nimeltä yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Sen alaa laajennettiin hiljattain Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan perustamista koskevalla päätöksellä. SEU:ssa määrätään myös oikeus- ja sisäasioiden alan ulkoisesta toiminnasta. Nämä kaikki edistysaskeleet ovat johtaneet monin tavoin järjestettyyn edustukseen kansainvälisissä järjestöissä.
5. Tämän asiakirjan seuraavassa osassa esitetään erikseen nämä kuusi alaa. Käytännössä ne ovat kuitenkin läheisesti sidoksissa toisiinsa. SEU:n mukaan unioni huolehtii kaiken ulkoisen toimintansa johdonmukaisuudesta ulkosuhde-, turvallisuus-, talous- ja kehityspolitiikassaan neuvoston ja komission vastatessa tämän johdonmukaisuuden varmistamisesta (SEU:n 3 artikla).

A KAUPPA

Oikeusperustat

6. Yhteisöllä on yksinomainen toimivalta yhteisessä kauppapolitiikassa (EY-sopimus 133 artiklan 1 kohta). Tämä perustuu siihen, että yhteisön edellytetään vastaavan sisäisten toimien ulkoisista seurauksista perustettaessa tulliliittoa. Yhteisön yksinomainen toimivalta koskee 133 artiklan 1 kohdan mukaan erityisesti tavaroiden kauppaa, rajat ylittäviä palveluja ja joitakin teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyviä erityisiä näkökohtia. Yhteisön toimivaltaa suunnitellaan kuitenkin laajennettavaksi siten, että se kattaisi kaiken palvelualan sekä teollis- ja tekijänoikeuksien alan kaupan, jos neuvosto tekee asiasta yksimielisen päätöksen (näitä yksinomaisia valtuuksia laajennetaan edelleen Nizzan sopimuksella).

Välineet

7. Kauppapolitiikan keskeiset välineet ovat yhden tai useamman valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa tehdyt kauppayhteistyösopimukset sekä joukko itsenäisiä oikeudellisia välineitä, kuten polkumyyntiasetus ja yleinen tullietuusjärjestelmä.

Toimijat

8. Virallisten sopimusten osalta komissio yleensä toimittaa ehdotuksen neuvotteluohjeiksi neuvoston hyväksyttäväksi. Hyväksytyt neuvotteluohjeet muodostavat perustan neuvotteluille, joita komissio käy kuullen neuvoston perustamissopimuksen mukaisesti nimeämää komiteaa (133 artiklan komitea). Neuvosto tekee sopimukset. Komissio vastaa päivittäisestä kauppapolitiikan hoidosta tiiviissä yhteydessä neuvostoon. Komissiota avustaa tässä tehtävässä säännöllisesti kokoontuva 133 artiklan komitea.
9. Euroopan parlamentilla ei ole tässä yhteydessä virallista roolia, vaikka sille tiedotetaan säännöllisesti ja sitä kuullaan keskeisistä kauppapolitiikkaan liittyvistä asioista. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on kehittänyt merkittävän oikeuskäytännön kauppaa koskevissa asioissa. Maailman kauppajärjestön perustaminen ja yleisen kauppapolitiikan ulkopuolelle jäävien alojen sisällyttäminen monenvälisiin kauppasääntöihin johtivat käytännön järjestelyyn, jonka perustana on jäsenvaltioiden ja yhteisön toimielinten välinen yhteistyö, mutta jossa komissio vastaa edelleen kaikkien alojen neuvotteluista ja WTO:n riitojenratkaisujärjestelmän käytöstä. Yhteisön vaikutusvalta WTO:ssa heijastaa sen asemaa maailman suurimpana kauppayhteisönä.

Keskustelunaiheita: Mitä yhteisön ulkomaankauppapolitiikan suhteellisesta tehokkuudesta voidaan oppia? Miten tätä politiikkaa voitaisiin tehostaa entisestään? Voitaisiko sen tehokkuutta lisääviä tekijöitä soveltaa laajemmaltikin?

B KEHITYSYHTEISTYÖ

Oikeusperustat

10. Perustamissopimuksessa määrätään yhteisön toiminnasta kehitysyhteistyön alalla (EY-sopimuksen 177–181 artikla). Tällä toiminnalla täydennetään jäsenvaltioiden kehitysyhteistyöohjelmia. Näiden määräysten ohella toinen merkittävä näkökohta yhteisön kehitysyhteistyössä on pitkäaikainen suhde EY:n sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden välillä, jota säännellään AKT:n, EY:n ja jäsenvaltioiden välillä tehdyllä Cotonoun yleissopimuksella (EY-sopimuksen 310 artiklan perusteella tehty itsenäinen monenvälinen sopimus). Lisäksi oikeusperustana on joukko itsenäisiä teknisen avun ohjelmia (kuten Meda ja Tacis), jotka on kehitetty 308 artiklan perusteella. Muilla yhteisön politiikoilla voi olla tärkeitä kehitysnäkökohtia.

Välineet

11. Yhteisö on maailman suurin kehitysyhteistyöavun antaja. Sen vuotuinen kehitysapubudjetti on yli kuusi miljardia euroa (ilman liittymistä valmistelevaa apua), josta noin miljardi euroa on varattu hätä- ja humanitaariseen apuun. Lisäksi AKT-maita varten on olemassa erillinen rahasto (Euroopan kehitysrachasto), joka ei kuulu yhteisön talousarvioon ja jolla on omat erilliset menettelynsä. Euroopan investointipankki myöntää lainoja kolmansille maille. Yhteisön kehitysyhteistyöjärjestelyt voivat myös olla sisäisten oikeudellisten välineiden ja kolmansien maiden tai kansainvälisen järjestöjen kanssa tehtyjen sopimusten aiheena.

Toimijat

12. Neuvosto vastaa komission ehdotuksen perusteella ja yhteispäätösmenettelyssä Euroopan parlamentin kanssa yhteisön kehitysyhteistyöavun myöntämistä koskevan lainsäädännön ja yleisten rahoituspuitteiden asettamisesta. Yhteispäätösmenettelyä ei sovelleta kansainvälisten sopimusten tekoon, vaan neuvosto tekee nämä sopimukset. Komissio vastaa täytäntöönpanosta ja hallinnoinnista oikeudellisissa puitteissa vahvistetuin säännöin; jäsenvaltioilla on yleensä jonkin verran valvontaoikeuksia komiteamenettelyn puitteissa.

Keskustelunaiheita: Voita isi i nko kehityspolitiikkaa tehostaa yhdistämällä eri välineitä? Voita isi i nko äskettäisten Sevillan päätösten valossa parantaa edelleen kehityspolitiikan ja muiden ulkoisten politiikkojen johdonmukaisuutta toteuttamalla rakenteellisia muutoksia a) komissiossa ja/tai b) neuvostossa ja/tai vahvistamalla parlamentin roolia?

C MUUT YHTEISÖN ULKOSUHTEISIIN LIITTYVÄT NÄKÖKOHDAT

Oikeusperustat

13. Perustamissopimuksessa määrätään nimenomaisesti yhteisön ja jäsenvaltioiden jaetusta ulkoisesta toimivallasta seuraavilla aloilla: rahapolitiikka (EY-sopimuksen 111 artikla), tutkimus (170 artikla) ja ympäristö (174 artikla). Näiden alojen lisäksi EY:n tuomioistuin on tunnustanut yhteisön implisiittisen ulkoisen toimivallan tapauksissa, joissa perustamissopimuksen mukaisten sisäisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kansainvälisten sopimusten tekoa, tai joissa kansainväliset sopimukset vaikuttavat yhteisön lainsäädäntöön, kuten esimerkiksi kalastus-, liikenne- ja maatalousalalla. 310 artiklassa määrätään assosiaatiosopimusten neuvottelemisesta ja tekemisestä.

Välineet

14. Tärkeimmät oikeudelliset välineet yhteisön politiikkojen ulkoisten näkökohtien hallinnoimiseksi ovat yhden tai useamman valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa tehdyt sopimukset, joita koskevista menettelyistä määrätään EY-sopimuksen 300 artiklassa. Näihin sopimuksiin on usein yhdistetty monia erilaisia välineitä suhteiden hoitamiseksi (esim. kauppa, kehitysyhteistyö, ympäristöpolitiikat, tutkimusyhteistyö ja poliittinen vuoropuhelu). Yhteisö on kehittänyt vuosien myötä sopimusverkoston yksittäisten valtioiden, valtioryhmittymien ja kansainvälisten järjestöjen kanssa. Vanhimpia sopimuksia on monissa tapauksissa ajantasaistettu, niiden soveltamisalaa on laajennettu ja joissakin tapauksissa sopimuksia on korvattu assosiaatiosopimuksilla, joissa määrätään keskinäisistä oikeuksista ja velvoitteista, yhteisestä toiminnasta ja erityismenettelyistä. Lopputuloksena yhteisöllä on laaja ja monipuolinen sopimussuhteiden verkosto ympäri maapalloa. Näissä sopimuksissa on lähes poikkeuksetta velvoitteita, jotka koskevat säännöllisiä ministeri- ja virallisen tason neuvotteluja, joiden järjestämistä, taso ja EY:n/EU:n edustaja (ts. neuvosto tai komissio) vaihtelevat sopimuskohdaisesti, sekä riitojenratkaisua koskevia määräyksiä.

Toimijat

15. Komissio, neuvosto ja jäsenvaltiot jakavat käytännössä näiden politiikan alojen ulkoisten näkökohtien hallinnoinnin. Komissio neuvottelee kansainvälisistä sopimuksista neuvoston hyväksymien valtuutuksen ja neuvotteluohjeiden mukaisesti. Neuvosto päättää neuvottelut kuultuaan Euroopan parlamenttia tai saatuaan sen hyväksynnän. Kansainvälisissä sopimuksissa on usein joitakin yhteisön toimivaltaan kuuluvia ja joitakin sen ulkopuolelle jääviä määräyksiä ("sekasopimukset"). Yhteisö ja jäsenvaltiot allekirjoittavat yhteisesti nämä sopimukset, ja niiden on läpikäytävä kansalliset ratifiointimenettelyt jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvien määräysten osalta ennen kuin ne voidaan tehdä lopullisesti. Tämä merkitsee sitä, että jäsenvaltioiden on päästävä yksimielisyyteen myös yhteisön toimivaltaan kuuluvista asioista ja hyväksyttävä ne määräenemmistöpäätöksellä. Jos yksi jäsenvaltio jättää ratifioimatta sen toimivaltaan kuuluvat määräykset, koko sopimus jää tulematta voimaan myös yhteisön toimivaltaan kuuluvien määräysten osalta. Sopimuksissa olevan yhteisön osuuden täytäntöönpanemiseksi voidaan tehdä tilapäisesti sovellettavia väliaikaisia sopimuksia.

Keskustelunaiheita: Voita isiinko yhteisön politiikkojen (esim. ympäristö, maatalous) ulkoisten näkökohtien johdonmukaisuutta muiden ulkoisten politiikkojen kanssa parantaa a) komissiossa ja/tai b) neuvostossa toteutettavilla rakenteellisilla muutoksilla? Voita isiinko sekasopimuksia koskevia menettelyjä yksinkertaistaa?

D YHTEINEN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIikka

Oikeusperustat

16. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) tavoitteena on perustamissopimuksen mukaisesti muun muassa turvata unionin yhteiset arvot, edut ja koskemattomuus, lujittaa rauhaa ja turvallisuutta unionissa ja kansainvälisellä tasolla sekä edistää kansainvälistä yhteistyötä, kansanvaltaa ja oikeusvaltion periaatetta sekä ihmisoikeuksien kunnioittamista (SEU:n V osasto).
17. Perussopimus velvoittaa jäsenvaltiot tukemaan YUTP:tä aktiivisesti ja varauksettomasti, lujittamaan keskinäistä poliittista yhteisvastuutaan ja pidättymään kaikista toimista, jotka ovat unionin etujen vastaisia tai jotka ovat omiaan haittaamaan sen tehokkuutta yhtenäisenä voimana kansainvälisissä suhteissa. Tämän yhteisen politiikan muotoilun ja toteuttamisen välineiksi luotiin jo käytössä olleiden koordinointi- ja kuulemismenettelyjen lisäksi mm. "yhteinen toiminta" ja "yhteinen kanta". Amsterdamin sopimuksella YUTP:tä vahvistettiin edelleen perustamalla korkean edustajan virka, määrittelemällä selkeämmin unionin toimivalta kriisinhallinnassa, lisäämällä välineisiin "yhteinen strategia", joka kattaa yhteisön ja YUTP:n ulottuvuuden, sekä laajentamalla määräenemmistöäänestyksen käyttöä.
18. Ulko- ja turvallisuusasioiden alalla yhteisen politiikan mahdollista soveltamisalaa ja vahvuutta ei ole rajoitettu. Olemassa olevien, perussopimuksen mukaisten vaihtoehtojen käyttöä ja laajuutta koskeva päätös riippuu täysin asianomaisten toimijoiden poliittisesta tahdosta. Toisin sanoen ei ole olemassa mitään rajoitteita, jotka johtuisivat unionin ja jäsenvaltioiden välisestä toimivaltajaosta. (Ainoa unionin toimintaa rajoittava tekijä on luonteeltaan toisenlaisen: EY:n toimivaltajakoa on noudatettava (SEU:n 47 artikla).)

Välineet

19. YUTP:ssä käytettävät välineet poikkeavat yhteisön alalla käytettävistä välineistä. Kaikki YUTP-toiminta ei johdu oikeudellisesti sitovista säädöksistä. YUTP:n ponttimena on itse asiassa jäsenvaltioiden poliittinen tahto koordinoida kantojaan ja pyrkiä yhteiseen näkemykseen, jotta ne voisivat yhdessä käyttää suurempaa vaikutusvaltaa kansainvälisellä areenalla. Tämän vuoksi jäsenvaltiot ovat sopineet perussopimuksessa, että ne vahvistavat järjestelmällistä yhteistyötä ulkopoliittikan alalla (vaikka niitä ei vaadita yhteistä kantaa). Kun yhteiseen kantaan on päästy, se voidaan panna täytäntöön YUTP-säädöksellä, jota ei tosin aina tarvita.
- a) **Säädökset: yhteiset strategiat, yhteiset toiminnot, yhteiset kannat ja päätökset**
20. Säästösten antaminen edellyttää Eurooppa-neuvoston tai neuvoston virallista päätöstä. Eurooppa-neuvosto päättää yksimielisesti yhteisistä strategioista, jotka koskevat niistä maita/alueita tai aloja, joilla jäsenvaltioilla on merkittäviä yhteisiä etuja, ja jotka kattavat sekä yhteisön että YUTP:n näkökohdat. Kun yhteinen strategia on hyväksytty, neuvosto voi tehdä määräenemmistöllä jatkotoimenpiteitä koskevia päätöksiä. Tähän mennessä on hyväksytty kolme yhteistä strategiaa: Venäjää, Ukrainaa ja Välimeren aluetta koskevat strategiat. Yhteisiä toimintoja käytetään tilanteissa, joiden katsotaan edellyttävän unionin operatiivisia toimia. Yhteisistä toiminnoista päätetään yksimielisesti (yhteiseen strategiaan liittyviä toimintoja lukuun ottamatta), ja ne sitovat jäsenvaltioita. Neuvosto voi myös hyväksyä yhteisiä kantoja kansainvälisistä, alueellisista tai aihekohtaisista asioista. Ne on hyväksyttävä

yksimielisesti yhteiseen strategiaan liittyviä kantoja lukuun ottamatta. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden kansallinen politiikka on yhteisen kannan mukaista, ja ilmaistava yhteinen kanta myös kansainvälisissä järjestöissä. Neuvosto tekee päätöksiä pääasiassa hyväksytyjen yhteisten kantojen tai yhteisten toimintojen laajentamiseksi tai muuttamiseksi. Jäsenvaltiot, jotka eivät halua yhtyä päätökseen mutta eivät myöskään estää sen tekemistä, voivat käyttää oikeuttaan rakentavaan äänestämistä pidättäytymiseen (23 artikla).

b) Järjestelmällinen yhteistyö: koordinointi, kuuleminen ja tiedottaminen

21. Perussopimuksessa määrätään, että jäsenvaltioiden on koordinoitava kantansa kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa. Koordinointi johtaa usein EU:n yhteiseen lähestymistapaan. Koordinointi ja kuuleminen koskevat myös kolmansia maita, ja ne toteutetaan jäsenvaltioiden diplomaattisten edustustojen ja komission edustustojen välityksellä. Säännöllisin väliajoin pidettävissä kokouksissa voidaan vaihtaa tietoja ja valmistella poliittisista aiheista yhteisiä analyyseja, joita voidaan myöhemmin käyttää pohjana neuvoston keskusteluille. Jäsenvaltioiden, komission ja pääsihteeristön välinen COREU-verkosto on tärkeä viestintäkanava tietojen ja analyysien vaihdossa sekä YUTP:tä koskevien päätösten ja julkilausumien valmistelussa.

c) Erityisedustajat, poliittinen vuoropuhelu, julkilausumat ja viralliset yhteydenotot

22. Neuvoston käytäntö nimittää erityisedustajia virallistettiin Amsterdamin sopimuksessa (18 artiklan 5 kohta). Unionin erityisedustajia toimii on tällä hetkellä paikan päällä seuraavilla alueilla ja aloilla: Suurten järvien alue, Lähi-idän rauhanprosessi, Kaakkois-Euroopan vakaussopimus, Afganistan, entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia sekä Bosnia ja Hertsegovina. EU käy poliittista vuoropuhelua yli 50 maan ja 10 kansainvälisen järjestön kanssa. Vuosittain järjestetään lähes 300 kokousta huippukokouksista asiantuntijatason tapaamisiin. Unionia edustaa puheenjohtajavaltio, jota avustaa korkea edustaja tai troikka (useimmissa poliittiseen vuoropuheluun kuuluvissa kokouksissa) tai vain korkea edustaja. Julkilausumia (joita ei mainita perussopimuksen V osastossa) käytetään yleisesti kansainvälisiä tapahtumia koskevan unionin kannan julkituomiseksi: vuosittain annetaan yli 100 julkilausumaa. Virallisiin yhteydenottoihin turvaudutaan tilanteissa, joissa unioni haluaa ilmaista näkemyksensä suoraan asianomaiselle taholle ja pyytää sitä ryhtymään toimiin. Viralliset yhteydenotot ovat luonteeltaan yleensä luottamuksellisia, mutta ne voidaan julkistaa, jos se katsotaan aiheelliseksi.

d) Kansainvälisten sopimusten teko

23. Neuvosto voi tehdä kansainvälisiä sopimuksia yhden tai useamman valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa (SEU:n 24 artikla). Puheenjohtajavaltio neuvottelee neuvoston (yksimielisesti) antamien neuvotteluvaltuuksien mukaisesti. Kun tällainen sopimus on tehty, se sitoo periaatteessa kaikkia jäsenvaltioita.

e) YUTP:n rahoittaminen

24. YUTP:n talousarvio, joka on osa yhteisön yleistä talousarviota (luku B8), luotiin operatiivisten toimien rahoittamiseksi (YUTP:n hallintomenot rahoitetaan yhteisön talousarviosta sen toimielimen varoista, jota menot koskevat). Komissio vastaa yhteisön talousarvioon kuuluvien YUTP-menojen varainhoidosta. YUTP:n vuotuinen talousarvio on keskimäärin 30–40 miljoonaa euroa (alle prosentti ulkosuhteiden kokonaisbudjetista), ja se on usein osoittautunut riittämättömäksi ulkopoliittisten päätösten rahoittamiseen ja

täytäntöönpanoon. Tällöin varoja voidaan periaatteessa siirtää toisesta (yhteisön) budjettikohdasta, mutta tätä hankalaa ja institutionaalisesti arkaa mahdollisuutta on käytetty vain kerran. Jäsenvaltiot voisivat myös suoraan rahoittaa YUTP-toimintaa, mutta tähän mahdollisuuteen on turvauduttu vain harvoin (esim. tarvittaessa rahoitusta WEU:n varojen siirtoon EU:lle). Rahoitusta koskevat päätökset ovat erityisen mutkikkaita aloilla, joilla on vahva ulkopoliittinen ulottuvuus (ja ulkopoliittiset vaikutukset) ja joilla yhteisö on saanut toimivaltaa ja käyttänyt sitä.

Toimijat

25. YUTP on osa yhteistä toimielinjärjestelmää, mikä tarkoittaa, että samat toimielimet palvelevat sekä yhteisöä että YUTP:tä. Mutta YUTP:n osalta politiikan täytäntöönpano on pitkälti jäsenvaltioiden vastuulla, ja neuvoston, jäsenvaltioiden, komission ja Euroopan parlamentin rooli on erilainen.

Eurooppa-neuvosto päättää periaatteista ja yleissuuntaviivoista, myös puolustukseen ja turvallisuuteen liittyvistä. Se päättää myös yksimielisesti neuvoston esittämistä yhteisistä strategioista.

Neuvostossa (yleisten asioiden kokoonpano) kokoontuvat ulkoasiainministerit, korkea edustaja ja ulkosuhteista vastaava komission jäsen käsittelemään YUTP:hen liittyviä aiheita ja varmistamaan EU:n ulkoisen toiminnan yhtenäisyyden, johdonmukaisuuden ja tehokkuuden (SEU:n 13 artikla). Siellä kehitellään yhteisiä politiikkoja Eurooppa-neuvoston luomien suuntaviivojen ja yhteisten strategioiden perusteella ja hyväksytään yhteisiä toimintoja, yhteisiä kantoja, päätöksiä, päätelmiä, julkilausumia jne.

YUTP:n viime vuosien aikana lisääntynyt tehokkuus johtuu pitkälti siitä keskeisestä roolista, joka korkealla edustajalla on lokakuusta 1999 lähtien ollut ulkopoliittisten aloitteiden muotoilussa ja toteuttamisessa. Neuvosto tai Eurooppa-neuvosto voi myös valtuuttaa hänet toimimaan EU:n puolesta kuten Balkanin ja Lähi-idän osalta on tehty. Hänelle on annettu EU-sopimuksessa (18 ja 26 artiklat) erityistehtävä käydä Euroopan unionin edustajana poliittista vuoropuhelua kolmansien osapuolien kanssa. Häntä avustaa Amsterdamin sopimukseen liitettyllä julistuksella perustettu toimintapolitiikan suunnittelu- ja varhaisvaroitusyksikkö. Hänen aktiivinen "kuumien paikkojen" diplomatiansa esimerkiksi Balkanilla ja Lähi-idässä on saanut osakseen laajaa huomiota.

Puolivuotista neuvoston puheenjohtajuutta kulloinkin hoitavalla jäsenvaltiolla on tärkeä rooli aloitteentekijänä, yhteisymmärryksen luojana ja päätösten täytäntöönpanon varmistajana. Puheenjohtajavaltio edustaa Euroopan unionia vuoropuhelukokouksissa kolmansien maiden kanssa ja esittää sen kannan monenvälisillä foorumeilla, kuten YK:ssa, Euroopan neuvostossa ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestössä.

Komissio osallistuu toimintaan täysimääräisesti ja sillä on jäsenvaltioiden tapaan oikeus esittää YUTP:hen liittyviä kysymyksiä ja tehdä neuvostolle asiaan liittyviä ehdotuksia (SEU:n 27 ja 22 artikla). Se osallistuu myös EU:n edustamiseen, joka on pääasiassa korkean edustajan avustaman puheenjohtajavaltion tehtävänä (SEU:n 18 artikla). Komission kolmansissa maissa sijaitsevat edustustot osallistuvat myös YUTP:n toimiin.

Puheenjohtajavaltio ja komissio tiedottavat säännöllisesti Euroopan parlamentille YUTP:hen liittyvistä asioista (SEU:n 21 artikla). Korkea edustaja pitää myös säännöllisesti yhteyttä Euroopan parlamenttiin. Perussopimuksessa (21 artikla) määrätään myös, että puheenjohtajavaltion on kuultava Euroopan parlamenttia ja otettava sen näkemykset huomioon.

Yhteisöjen tuomioistuimella ei ole YUTP:hen liittyvää asemaa, paitsi mitä tulee yhteisön ja EU:n väliseen toimivallanjakoon.

Keskustelunaiheita: Miten voitaisiin maksimoida korkean edustajan nimittämisen johdosta lisääntynyt YUTP:n tehokkuus? Tulisiko hänen rooliaan vahvistaa; jos kyllä, miten (esimerkiksi antamalla hänelle oikeus tehdä ehdotuksia)? Miten voitaisiin parhaiten parantaa YUTP:n ja yksittäisten ulkopoliittisten linjausten välistä johdonmukaisuutta? Voita isiinko YUTP:n välineitä yksinkertaistaa, etenkin ottamalla useammin käyttöön yhteinen strategia, johon liittyy joustava päätöksentekoprosessi? Miten voidaan parhaiten hyödyntää jäsenvaltioiden diplomaattisia, sekä analyttisiä että edustuksellisia, vahvuuksia? Voita isiinko kehittää tehokkaampia YUTP:n rahoituskeinoja ja -menettelyjä?

E EUROOPAN TURVALLISUUS- JA PUOLUSTUSPOLITIikka

Oikeusperustat

26. Turvallisuuteen liittyvien aiheiden on katsottu kuuluvan YUTP:hen sen luomisesta lähtien Euroopan unionista tehdyn sopimuksen osana. Amsterdamin sopimukseen kuului kuitenkin tarkempi turvallisuusasioita koskeva sopimusperusta. Siinä täsmennettiin, että EU:n on mahdollista osallistua erityyppisiin kriisinhallintatehtäviin tai johtaa niitä (niin sanotut Petersbergin tehtävät). Näissä määräyksissä määritellään turvallisuus- ja puolustuspolitiikka olennaisesti kriisinhallinnaksi eikä alueelliseksi puolustukseksi, vaikka sopimuksessa jätetään avoimeksi se mahdollisuus (17 artikla), että YUTP voisi johtaa yhteiseen puolustuspolitiikkaan, jos Eurooppa-neuvosto niin päättää. Jäsenvaltioista yksitoista on Nato-liittolaisia (kymmenen niistä on WEU:n jäseniä) eli niillä on siis jo olemassa keskinäisen avunannon sitoumuksia; muut jäsenvaltiot ovat puolueettomia. Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen liitetyn pöytäkirjan nojalla Tanska ei osallistu sellaisten EU:n päätösten ja toimien valmisteluun, joilla on puolustuspoliittisia vaikutuksia.

Välineet

27. ETPP:n alan oikeudelliset välineet ovat olennaisilta osiltaan samat kuin YUTP:n kohdalla. Kaikki päätökset kriisinhallintaoperaation aloittamisesta tehdään yhteisen toiminnan perusteella. Perussopimuksessa (23 artikla) suljetaan kuitenkin selvästi pois määräenemmistöäänestyksen käyttö sellaisten päätösten osalta, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla (eivät k Nizzan sopimuksen tiiviimpää yhteistyötä koskevat määräykset koske tätä alaa). Perussopimuksessa (17 artikla) on mainittu toiminnan välinettä koskeva mahdollisuus, että unioni käyttää WEU:ta niiden unionin päätösten ja toimien valmistelussa ja toteuttamisessa, joilla on merkitystä puolustuksen alalla. Käytännössä tämän määräyksen on sivuuttanut se, että EU itse kehittää operatiivisia voimavarojaan; Nizzan sopimus sisältää tätä tilannetta heijastavia uusia määräyksiä. Kyseisten voimavarojen kehittämisen yleiskuvaan kuuluu ottaa huomioon sekä a) kaikkien EU:n ja jäsenvaltioiden käytettävissä olevien siviili- ja sotilasvälineiden käyttö ja b) tarve yhteistyöhön ja täydentävyyteen Naton kanssa. (Jotkut jäsenvaltiot ovat omasta aloitteestaan perustaneet yhteisiä, EU:n ulkopuolisia yksiköjä, esim. Eurocorps-joukot.)

Toimijat

28. Toimijat ovat olennaisilta osin samat kuin YUTP:n kohdalla, vaikka niiden tehtävät ja vastuualueet ovat hieman erilaiset. Jäsenvaltiot ovat turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kantava voima. Ottaen huomioon valtion- ja hallitusten päämiehien vastuun kansallisten puolustusta ja kriisinhallintaa koskevien päätösten osalta Eurooppa-neuvoston asemaa voidaan pitää erityisen tärkeänä. Neuvoston asia on päättää yksimielisesti sotilasoperaation aloittamisesta. Sen jälkeen on kunkin jäsenvaltion päätäntävallassa, osallistuuko se siihen ja jos niin miten. Käynnissä on pyrkimyksiä kansallisten voimavarojen parantamiseksi osallistumista silmällä pitäen, mutta tähän asti menestys on ollut vaihtelevaa.
29. ETPP:n luominen on johtanut joidenkin uusien rakenteiden perustamiseen neuvostossa, nimittäin poliittisten ja turvallisuusasioiden komitean, jolla on yleisen YUTP:tä koskevan politiikan valmistelun lisäksi poliittisen valvonnan ja strategisen johdon erityistehtävä kriisin sattuessa; sotilaskomitean, joka toimii sotilaallisena neuvonantajana, sekä jäsenvaltioiden lähettämästä henkilökunnasta koostuvan sotilasesikunnan, joka edustaa sotilaallista asiantuntemusta ja avustaa sotilaskomiteaa. Korkean edustajan erityistehtävä kriisinhallintaoperaatioissa tunnustettiin Nizzan Eurooppa-neuvostossa, jossa sovittiin, että hän johtaa poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteaa kriisitulanteessa. Komissio osallistuu täysimääräisesti ETPP:n ei-sotilaalliseen puoleen.

Keskustelunaiheita: Miten voitaisiin parhaiten rakentaa todellinen ETPP, joka ottaisi huomioon jäsenvaltioiden erilaiset puolustus- ja turvallisuusaiheita koskevat lähestymistavat? Miten voidaan parhaiten varmistaa tämän alan voimavarojen todellinen parantaminen?

F EUROOPAN UNIONI/EUROOPAN YHTEISÖ KANSAINVÄLISISSÄ JÄRJESTÖISSÄ

30. Yhteistyö kansainvälisten järjestöjen ja monenvälisten foorumien puitteissa on yleisesti ottaen ulkopoliittikan olennainen osa. Monenvälinen toiminta, olipa se rahoituksellista, taloudellista tai poliittista tukee maailmanlaajuisia vakautta ja keskinäisiä riippuvuussuhteita. EU:n sekä sisä- että ulkopoliittikan kansainvälinen vaikutus on laajalti tunnustettu. Silti EU:n asema kansainvälisissä järjestöissä on epäselvempi ja hyvin monimutkainen.
31. Euroopan unionilla sellaisenaan ei ole oikeudellista asemaa YK:n, Etyjin, Euroopan neuvoston ja kansainvälisten rahoituslaitosten kaltaisissa monenvälisissä järjestöissä eikä G7- tai G8-ryhmän tapaisilla kansainvälisillä foorumeilla. Yleensä tällaisten järjestöjen perussääntöjen mukaan täysjäsenyys voidaan myöntää vain itsenäisille valtioille.
32. Tästä yleissäännöstä huolimatta Euroopan yhteisön osallistuminen YK:n elinten ja sen alaisten järjestöjen toimintaan on kehittynyt huomattavasti. Tietyillä aloilla, joilla EY:llä ja EU:lla on yksinomainen tai jaettu toimivalta, jäsenvaltiot ovat neuvotelleet asianosaisen YK:n elimen kanssa EY:n aseman tunnustamiseksi/vahvistamiseksi. Tämä ei ole mitenkään muuttanut jäsenvaltioiden oikeudellista asemaa mainittujen järjestöjen puitteissa. Komission edustaman EY:n asema vaihtelee tällä hetkellä YK:n eri elimissä. EY:llä on WTO:n, FAO:n ja kalastusalan järjestöjen täysjäsenyys mutta ainoastaan tarkkailijan asema YK:n yleiskokouksessa, Ecosocissa ja suurimmassa osassa niiden alaisia elimiä. Sillä ei ole minkäänlaista asemaa Kansainvälisessä tuomioistuimessa, YK:n turvallisuusneuvostossa eikä UNICEFissä. EY:llä on täysimääräisen osallistujan asema OECD:ssä. Komissio, joka edustaa

EY:tä, on Euroopan neuvostossa ja Etyjissä tarkkailijana ja osallistuu useimpiin G7- ja G8 ryhmän toimiin (lukuun ottamatta G7-ryhmän talouskokousta). Kun neuvoston puheenjohtajana on G7- tai G8-ryhmään kuulumaton valtio, se kutsutaan mukaan mainittujen ryhmien huippukokouksiin ja ministerikokouksiin. Yhteisön ja tiettyjen kansainvälisten järjestöjen tai niiden alaisten elinten välisiä suhteita koskevat erityiset määräykset (YK: EY-sopimuksen 302 artikla; Euroopan neuvosto: EY-sopimuksen 303 artikla; OECD: EY-sopimuksen 304 artikla).

33. Huolimatta siitä, että Euroopan unionilla ei ole oikeudellista asemaa kansainvälisissä järjestöissä, sen jäsenvaltioiden on puolustettava niiden piirissä yleensä EU:n puheenjohtajavaltion esittämiä unionin kantoja, sillä yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka sitoo jäsenvaltioita. Tätä periaatetta noudatetaan mm. useiden YK:n yleiskokouksen komiteoiden, YK:n ihmisoikeustoimikunnan, Euroopan neuvoston ja Etyjin puitteissa. Puheenjohtajana toimiva jäsenvaltio voi tehdä EU:n puolesta aloitteita, mikä on viime vuosina ollut yhä yleisempää. Lisäksi SEU:n 19 artiklassa määrätään, että YK:n turvallisuusneuvoston jäseninä olevat EU:n jäsenvaltiot voivat toimia yhdessä, tiedottaa asioista muille jäsenvaltioille ja varmistaa unionin kantojen ja etujen puolustamisen: nykyään tähän liittyvä koordinointi tapahtuu ennen turvallisuusneuvoston kokoontumista.
34. Bretton Woods -järjestöjen (IFI-järjestöt) piirissä jäsenvaltiot kuuluvat useisiin eri IMF:n vaalipiireihin, jotka ovat edustettuina johtokunnassa (EKP kutsutaan tarkkailijaksi, kun johtokunta käsittelee euroon liittyviä aiheita). Jäsenvaltiot koordinoivat epävirallisesti kantansa säännöllisissä kokouksissa, joissa komissio on läsnä. Joidenkin aiheiden kohdalla koordinointi tapahtuu talous- ja rahoituskomiteassa tai neuvostossa kokoontuvien valtiovarainministerien kesken. Tällainen koordinointi on paljon harvinaisempaa IBRD:n (Maailmanpankin) keskusteluissa. Vuosittaisessa yhteisessä IMF/IBRD-kokouksessa jokainen jäsenvaltio antaa kirjallisen esityksen, Ecofin-neuvoston puheenjohtaja antaa EU:n puolesta kirjallisen puheen, komissiolla ja EKP:lla on tarkkailijan asema kokouksen avoimessa osiossa ja komissio antaa yhteisön puolesta kirjallisen puheen kehityskomitealle.

Keskustelunaiheita: Voisiko EU a) puhua yhdellä äänellä, b) välittää yhteisen sanoman tai c) käyttää parempaa keskinäistä koordinointia useammassa kansainvälisissä järjestöissä?

III HARKITTAVIA KYSYMYKSIÄ

35. Kun pohditaan, miten voitaisiin parhaiten edistyä kansainvälisen vaikutuksen maksimoinnissa voidaan erottaa neljä pohdinnan arvoista kysymystä. Joistakin niistä voisi aiheutua perussopimusten tarkistuksia.

a) Yhtenäisyyden varmistaminen

Yleinen yhteisymmärrys vallitsee siitä, että EU:n tulee kehittää politiikkojansa ja käyttää voimavarojaan yhtenäisesti ollakseen uskottava ja tehokas toimija kansainvälisellä näyttämöllä. Unionin taloudellisia ja poliittisia suhteita kolmansiin maihin ja alueisiin sekä sen toimia kansainvälisissä järjestöissä säätelevät erilaiset säännöt ja päätöksentekomenetelmät. Jotkut ovat olleet sitä mieltä, että nykyinen järjestelmä tekee vaikeaksi sen varmistamisen, että monia erilaisia välineitä käytetään yhteensopivasti yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tarvitaanko siis rakenteellisia muutoksia parlamentissa, komissiossa ja neuvostossa sekä niiden välillä? Voitaasiinko

kuvitella, että etenkin kriisitilanteessa annettaisiin neuvostolle yksi ainoa ehdotus, joka kattaisi kaikkien erillisten hallintovälineiden käytön?

b) Yhteisten etujen tunnistaminen

Euroopan yhteisön/unionin piirissä saavutetun yhtenäistymisen taso tarkoittaa, että jäsenvaltioilla on yhä enemmän yhteisiä etuja. Niiden määrittely riippuu osittain tiedon jakamisesta ja sen arvioinnista yhteisvoimin: tällä toiminnalla voi myös olla tärkeä osuus keskinäisen luottamuksen lujittamisessa. Jäsenvaltioilla ja komissiolla on oikeus ottaa esiin YUTP:tä koskevia aiheita, mutta yhteinen lähestymistapa voidaan määrittää ainoastaan yhdessä. Eurooppa-neuvostossa on pohdittu, miten se voisi paremmin varustautua strategista rooliaan varten. Yleisten asioiden neuvostoon liittyviä järjestelyjä harkitaan myös. Mitä muuta voitaisiin tehdä yhteisten kiinnostuksen kohteiden määrittelemiseksi ja niiden asettamiseksi arvojärjestykseen?

c) Joustavuuden edistäminen

Dynaamiseen ulkopoliitiikkaan kuuluu, että EU pystyy vastaamaan nopeasti kansainväliseen tilanteeseen sopivimpia keinoja käyttäen. Monien mielestä YUTP:n nykyiset rahoituspuitteet ja sääntö, jonka mukaan EU ei voi toimia YUTP:n alalla, elleivät jäsenvaltiot ole yksimielisiä, rajoittavat EU:n toimintakykyä ja johtavat politiikkaan, joka perustuu a) säästöihin ja b) korkeimman mahdollisen tason yhteisymmärrykseen. Voitaisiko kuvitella suurempaa joustavuutta näiden vaikeuksien voittamiseksi?

d) Selkeämmän EU:n äänen varmistaminen

Perinteisesti puheenjohtajavaltio tai komissio, aiheesta riippuen, ovat huolehtineet ulkoisesta edustamisesta. Käytännössä etenkin niissä pääkaupungeissa, joissa vain harvoilla jäsenvaltioilla on diplomaattinen edustusto, on joskus kehitetty epävirallinen johtavan maan käytäntö. Lisäksi korkean edustajan toimen perustaminen tarkoittaa, että varsinkin kriisitilanteissa juuri hän käytännössä edustaa unionia ja johtaa neuvoston nimissä poliittista vuoropuhelua. (Poliittista vuoropuhelua käydään usein myös troikkamuodostelmassa, jota monet pitävät kömpelönä ja tehottomana.) Vaikka tietyissä tilanteissa saattaa olla selvää, kuka käytännössä on EU:n pääedustaja, kokonaistilanne on kuitenkin monimutkainen unionin ulkopuolisten tahojen kannalta, jotka haluavat tietää kenen puoleen kääntyä. Miten voisimme parhaiten varmistaa selkeämmän EU:n äänen?

36. Edellä mainittua neljää kysymystä tarkasteltaessa tulisi pitää mielessä seuraavat taustatekijät:

- a) Kasvava maailmanlaajuistuminen ja se seikka, että yhä suuremmalla määrällä olennaisesti yhteisön sisäiseen politiikkaan kuuluvia aiheita on nyt tärkeä kansainvälinen ulottuvuus, aiheuttavat paineita näiden politiikkojen kansainvälisen vaikutuksen tehokkaan yleisstrategian varmistamiselle. Samoin ulkomaankauppa- ja kehityspoliitiikalla on suora vaikutus ulkopoliitiikkaan, koska ulkopoliitiikan uskottavuus ja teho vaativat usein konkreettisia toimia. Yhtenäisyyden varmistaminen on siksi hyvin tärkeää.

- b) Kuitenkin harvat kansainväliset tapahtumat aiheuttavat samanlaisen reaktion tai yhtäläisen reagoinnin asteen eri jäsenvaltioissa. Maantieteellinen sijainti ja historiallinen tausta vaihtelevat, samoin inhimilliset ja taloudelliset tekijät. Kansallinen perinne osallisuudesta tiettyjen maantieteellisten alueiden kehitykseen sekä halu osallistua tiettyjen alueiden asioihin vaihtelevat eri jäsenvaltioissa huomattavasti. Näitä perinteisiä yhteyksiä voitaisiin kuitenkin pitää myös EU:n vahvuuksina.
- c) Kaikki ovat yhtä mieltä siitä, että EU:n on toimittava yhtenäisenä aina kun se on mahdollista. Voisi olla epärealistista olettaa, että EU:n toimintaa koskevan konsensuksen puuttuessa ne jäsenvaltiot, joita tietty ulkoinen tapahtuma koskee suoraan tai voimakkaasti, pidätyisivät toimimasta itse. Kun jäsenvaltio katsoo, että sen olennaisen tärkeät kansalliset edut ovat vakavasti uhattuina, yleisen mielipiteen ja kansallisen kansanedustuslaitoksen painostus voi saada sen toimimaan.

Lisäksi siinä missä eräitä jäsenvaltioita sitovat Naton tai WEU:n keskinäiset puolustusvelvoitteet, EU:n yhteinen sotilaallinen toiminta ei olisi mahdollista nykyjärjestelmässä, mikäli jäsenvaltioon hyökätään tai sen elintärkeitä etuja uhataan. Jotkut jäsenvaltiot eivät ehkä ole valmiita riittävään sitoutumiseen joko poliittisesta tahdosta tai sotilaallisista voimavaroista johtuen. Toiset ovat sitä mieltä, että yhteinen puolustus, jolta puuttuu tahtoa tai voimavaroja, ei olisi uskottava.

- d) Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustaminen erityisine oikeudellisine puitteineen, välineineen ja menettelytapoineen kuvastaa jäsenvaltioiden tiedostavan, että vaikka niiden elintärkeät edut eivät aina ole yhteneviä, niillä on silti syytä tehdä yhteistyötä aina kun se on mahdollista. Tämä yhteistyö on lisääntymässä, mikä on heijastunut perättäisissä menettelytapamuutoksissa ja uusien välineiden kuten Amsterdamin sopimuksen käyttöönotossa. Voitaisiin miettiä sitä, miten tätä kehitystä voidaan edelleen vahvistaa.

IV POHDITTAVIA AIHEITA

- 37. EU:n ulkosuhteita koskeva lähestymistapa perustuu siihen, että unioni hyötyy yhteisestä toiminnasta kansainvälisellä näyttämöllä ja että sen voimavaroja tulisi käyttää yhtenäisesti ja tehokkaasti. Kun mietitään, miten näiden tavoitteiden saavuttamista voitaisiin tulevaisuudessa edistää, voidaan pohtia seuraavia yleisiä kysymyksiä.
 - i) Miten voidaan vahvistaa jäsenvaltioiden näkemysten eri ulkopolitiikan aiheita koskevaa lähentymistä ottaen samalla huomioon toisistaan poikkeavat kansalliset perinteet ja edut ja miten rohkaista niiden välistä solidaarisuutta? Miten voidaan varmistaa, että politiikkojen laatimisprosessissa ei päädytä lähentymistarkoituksessa määrittelemään yhteistä politiikkaa vähimmäistasolle?
 - ii) Miten voidaan vahvistaa unionin politiikkojen eri tavoitteiden välinen yhtenäisyys, esim. kehityspolitiikan ja muiden, sekä sisäisten että ulkoisten politiikkojen välillä?
 - iii) Missä määrin yhteisömetodi voidaan ulottaa uusille politiikan alueille? Voitaisiinko kuvitella YUTP:hen nyt kuuluvien kysymysten kohdalla niiden alueiden laajentamista, joilla neuvosto voi tehdä päätöksiä ilman, että tarvitaan yksimielisyyttä? Ja/tai tulisiko ottaa käyttöön joustavampia järjestelyjä, jotka sallisivat joistakin jäsenvaltioista koostuvan ryhmän tehdä aloitteita unionin nimissä?

- iv) Miten yhteisön menetelmien käytöstä voidaan tehdä tehokkaampaa, esimerkiksi parantamalla yhtenäisyyttä a) komission ja b) neuvoston sisällä ja/tai välillä ja/tai c) lisäämällä parlamentin merkitystä?
 - v) Mitä voidaan oppia korkean edustajan toimesta saadun kokemuksen kautta?
 - vi) Yhteisen puolustuspoliitiikan osalta mitkä tehtävät Petersbergin tehtävien lisäksi tulisi antaa unionille, vai tulisiko mitään? Haluammeko antaa unionille todellisia operatiivisia voimavaroja, myös sotilaallisia voimavaroja? Jos haluamme, miten voimme varmistaa uskottavuuden takaamiseksi tarvittavien voimavarojen saannin? Tulisiko suunnitella rahaliiton yhteydessä käytettyjen liittymiskriteerien kaltaisia ehtoja ja sopimusta, jota tulisi vastaavasti noudattaa?
 - vii) Onko tarvetta muuttaa unionin/yhteisön nykyisiä edustuksellisia järjestelyjä kolmansissa maissa ja/tai kansainvälisissä järjestöissä?
-